

İstiklal Marşı Özelinde Türk Milletini Güçlü Kılan Dinî ve Millî Değerler

Adem YERİNDE*

Öz

İstiklâl Marşı, henüz İstiklâl Savaşının kazanılıp Cumhuriyetin ilân edilmesinden önce 1921 yılında kaleme alınmış ve kabul edilmiştir. Millî Mücadeleye bütün ruhu ve benliğiyle katılan Mehmet Akif Ersoy, istiklal harbine fiilen iştirak edenlerle aynı duygu ve inançları paylaştığından, Büyük Millet Meclisi'nde 12 Mart 1337 (1921) günü reyeye konulup «Millî Marş» olarak kabul edilen şiirinde, Milli Mücadele yıllarının en gerçekçi tercümanı olmuş, istiklal mücadelesi yıllarında Mehmetçiğin ve Türk milletinin sahip olduğu duygu ve inançları dile getirmiştir. İstiklâl Savaşı; Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşının ardından son vatan toprağına yönelik emperyalist güçlerin hayâsız saldırılarını püskürtmek için verilen bir ölüm-kalım mücadelesidir. Böyle kader anlarında; din, iman, vatan, millet, bayrak, hürriyet ve istiklâl gibi değerlerin farkına varılır ve bu değerler uğruna ölüm göze alınır. İşte "İstiklâl Marşı"nın üstün tarafı, Akif'in derin bir kültürle milletinin ıstıraplarını ve "Din", "Hak", "İman", "Vatan", "Millet", "Bayrak", "Hürriyet" ve "İstiklal" gibi ortak değerlerini bizzat yaşayarak ve inanarak orada mısralara dökmesindedir. Çalışmada; İstiklal Marşı'nda yer alan ve İstiklal savaşı yıllarında ordumuzun ve milletimizin sahip olduğu dinî inanç ve millî duyguları yansıtan ifadeler incelenecek, Akif'in o duygu ve inançları destekleyici/açıklayıcı nitelikteki diğer bazı şiirlerine de yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Adem Yerinde, İstiklal Marşı, Mehmet Akif, İstiklal Savaşı.

Religious and National Values in the Turkish National Anthem, which Make the Turkish Nation Strong

Abstract

The National Anthem was written and accepted in 1921, before the Independence War was won and the Republic was declared. It's author Mehmet Akif participated in the National Struggle with all his soul and self, sharing the same feelings and beliefs with those who actually fought at the front lines. So the National Anthem is the most realistic epic of the years of the National Struggle. Akif just translated the feelings and beliefs of the Turkish Nation during the independence struggle. War of Independence was a life/death struggle to repel the indecent attacks of the imperialist powers against the last homeland of Ottoman Empire. In such moments of destiny; values such as religion, faith, homeland, nation, flag, freedom and independence are more realized and death is risked for these values. The supreme side of the "National Anthem" is that Akif puts by his deep cultural background and sentiment, his nation's sufferings and common values into verses such as "Religion", "Allah/Right", "Faith", "Homeland", "Nation", "Flag", "Liberty", "Independence"... In the study; The Concepts in the National Anthem, that reflect the religious beliefs and national notions of our army and our nation during the years of the Independence War will be examined.

Key Words: Turkish National Anthem, Mehmet Akif, Independence War

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi/Ağrı İbrahim Çeçen üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı

Giriş

İstiklâl Marşı, henüz İstiklâl Savaşının kazanılıp Cumhuriyetin ilân edilmesinden önce 1921 yılında kaleme alınmış ve kabul edilmiştir. Marş devrin en ünlü şairlerinden Mehmet Akif Ersoy'un kaleminden çıkmıştır. İstiklâl Savaşına bütün ruhu ve benliğiyle katılan Mehmet Akif, savaşa fiilen iştirak edenlerle aynı duygu ve inançları paylaştığından gerek o zorlu sürecin gerekse Mehmetçiğin en gerçekçi tercümanı olmuştur.

Anadolu'daki bozguncu faaliyetleri önlemek, düşmana karşı Anadolu'nun kurtarılmasının lüzumunu anlatmak için oluşturulan irşat heyetinden bazı kimseler, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile görüşerek kendisinden askerin millî ruhunu ve manevi gücünü yükseltecek bir vatan yahut istiklâl marşının yazılıp bestelenmesini rica ederler. Bunun üzerine Maarif Vekili Dr. Rıza Nur imzasıyla 18 Eylül 1920 tarihinde vilâyetlere bir genelge gönderilerek "Türk Devleti'nin ebediyen yaşayacağını, Anadolu'da verilmekte olan millî mücadelenin ruhunu, Türk milletinin istiklâl aşkını dile getirecek bir millî marş güftesinin yazılması için yarışma açıldığı..." bildirilir.¹

Genel bir yaklaşım olarak yalnızca içinde yaşadığı toplumun gerçeklerini dile getirip meselelerine çözüm aramak üzere edebiyatta realizm akımını benimseyen Akif'in², İstiklal Marşı'nı tam da zikri geçen genelgedeki hedefi gerçekleştirecek bir üslup ve içerikte yazmaya muvaffak olduğu söylenebilir. Onun en etkili şiirlerini kaleme aldığı 1908-1922 yılları Osmanlı Devleti'nin en buhranlı; siyâsî istikrarsızlığın ve savaşların en yoğun olarak yaşandığı yıllardır. Balkan savaşları sırasında memleketin içine düştüğü güç durum karşısında umutsuzluğa kapılmamak, birlikten ayrılmamak ve orduya yardımcı olmak gibi konularda Fatih, Beyazıt ve Süleymaniye camilerinde vaazlar veren ve **Hakkın Sesleri'**ndeki şiirlerini kaleme alan Akif, Millî Mücadele yıllarında da mücadeleye fiilen katılma kararı almasının ardından Balıkesir'e gitmiş, Kuvâ-yi Milliyeciler'le görüşmüş, Zağanos Paşa Camii ile çeşitli yerlerde halkı birliğe ve direnişe davet ve teşvik eden konuşmalar yapmıştır.³ Milli mücadeledeki manevî rolü sebebiyle kendisine "**Millî Mücadele'nin mânevî lideri**" unvanı layık görülmüştür.⁴

Yine, Heyet-i Temsîliyye'nin davetiyle gizlice Ankara'ya gitmiş (24 Nisan 1920), Hacı Bayram Camii'nde vaazlar vermiş, ardından Eskişehir, Burdur, Sandıklı, Dinar, Afyon, Antalya, Konya, Kastamonu gibi şehirlerde halka ve cephelelerde askerlere hitaben millî mücadeleyi teşvik eden vaaz ve konuşmalarına devam etmiştir. Bunların en önemlisi Kastamonu Nasrullah Camii'ndeki vaazıdır. Millî mücadelenin en kritik anında Nasrullah Camii kürsüsünde yaptığı uzunca vaazında Türk halkına şöyle seslenmişti:

«Bizi mahv için tertîb edilen mu'âhede-i sulhiyye paçavrasını mücâhidlerimiz şark tarafından yırtmaya başladılar. Şimdi beri taraftaki dindaşlarımıza düşen vazife Anadolu'muzun diğer cihetlerindeki düşmanları denize dökerek o murdar paçavrayı büsbütün parçalamaktır. Zira o parçalanmadıkça İslâm için bu diyârda beka imkânı yoktur!»⁵

Akif'in bu vaazı, son derece kapsamlı bir bakış açısıyla dünyanın o günkü siyâsî vaziyetini tahlil edip Sevr Antlaşması'nın Türk halkı için nasıl bir felâkete yol açacağını izah eden, bu

¹ Yaşar Çağbayır, *İstiklâl Marşı'nın Tahlili*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Mayıs 2015, 208-209.

² Akif, şiirdeki tarzını **Süleymaniye Kürsüsünde** adlı kitabında; "Hayır! Hayal ile yoktur benim alışverişim;/İnan ki her ne demişsem, görüp de söylemişim" dizeleriyle dile getirir.

³ Mehmet Akif'in Zağanos Paşa Camii'ndeki konuşmasının tam metni için bkz. Mehmet Bayyigit, "Mehmet Akif Kuva-yi Milliye Şehri Balıkesir'de", *Mehmet Akif Ersoy'a Saygı*, ed. Mehmet Bayyigit, Balıkesir, 2022, 205-214.

⁴ Millî Şairimiz Mehmet Akif'i anlatmak için söylenenler hakkında bkz. Eşref Edib, "İstiklal Marşı Değişir mi?", *Yeni Sabah Gazetesi*, 10 Haziran 1940.

⁵ M. Akif Ersoy, "Nasrullah Kürsüsünde", *Sebülürreşâd*, 15 Rebûlevvel 1339/25 Teşrînîsânî 1336, c.18, sy. 464, *Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi: Sebülürreşâd Mecmuası 1908-1925*, Proje Yürütücüsü: M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Bağcılar Belediyesi 2020, 276.

sebeple anlaşmanın yırtılıp atılarak Batılı sömürgecilerin karşısına iman ve silâhla çıkılmasını hayatî bir mecburiyet olarak telkin eden önemli bir belge niteliğindedir. Akif'in bu vaazı ve sair konuşmaları, halk ve asker üzerinde etkili olacağını düşünülerek birkaç defa basılıp Anadolu'nun her tarafına ve cephelere dağıtılmıştır.⁶ Bu cihetle Akif, Millî Marş olarak kabul edilen şiirinde esasen istiklal mücadelesi yıllarında milletin sahip olduğu duygu ve inancı dile getirir.

İstiklal Marşı sadece bir şiir değil, aynı zamanda ruhları coşturan bir hamaset ve belâgat abidesi idi. Tarihi kayıtlara göre Büyük Millet Meclisi'nde Maarif Vekili Hamdullah Subhi Bey tarafından okunduğu zaman heyecan ve tezahürat son haddini bulur; her mısraı, her kıtası sürekli alkışlarla kesilir. Nihâyet 12 Mart 1337 (1921) günü Meclis'te verilen takrirler reye konulup «Millî Marş» olarak kabul edilir ve müteakiben bütün mebuslar ayağa kalkarak Maarif Vekilinin tekrar okuduğu Marşı, büyük bir vecd ve heyecan içinde ayakta dinlerler.⁷ İstiklal Marşını ayakta alkışlayanlar arasında Meclis Reisi Mustafa Kemal Paşa da vardır. İstiklâl Marşı'nı kabul eden Büyük Millet Meclisi kültür ve heyecan bakımından yüksek bir seviyede idi. Hatta Meclisin o devir Türkiye'sinin en aydın, en değerli, en milletsever şahsiyetlerini bir arada topladığı söylenebilir.⁸ Buna göre İstiklal Marşı, Hasan Basri Çantay'ın ifadesiyle, «Son mücadelemizin ruhunu terennüm» eden bir marştır. O marşı alkışlarla ve «ekseriyyeti azîme ile» kabul eden de İstiklâl savaşının tarihî ve millî kahramanı Büyük Millet Meclisidir. İstiklâl marşı o günlerde hâkim olan kutsal zihniyetin tam ifadesi ve tarihidir. Tarihi gerçekler ve hâdiseler nasıl değiştirilemezse, İstiklâl marşımız da değiştirilemez.⁹

İstiklâl Marşı'nın muhtevasının Akif'in zihninde, Balkan Harbi sırasında oluşmaya başladığı görülür. O bunu, muhtelif metinlerde on yıl boyunca parça parça ifade etmiş, hatta **Berlin Hatıraları**'nın sonunda iş İstiklâl Marşı'nın ilk kelimesini kullanmaya kadar varmıştır. Orada der ki:

– Korkma; Cehennem olsa gelen göğsümüzde söndürürüz;/Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz yürürüz!¹⁰

İstiklal Marşı Yunanlıların İzmir ve Bursa'dan sonra Kütahya ve Eskişehir'i ele geçirerek Sakarya vadisi boyunca mevzilenip Ankara'yı tehdit etmeye başladığı, Meclis'in Kayseri'ye, hatta Sivas ve Malatya gibi daha içerilerdeki şehirlere taşınmasının konuşulmaya başlandığı son derece kritik bir dönemde kaleme alınır. Adetâ Fuzûlî'nin: “Dost bî-perva, felek bî-rahm, devran bî sükûn;/Derd çok, hem-derd yok, düşman kavi, tali' zebun.”¹¹ dizeleriyle ifade ettiği bir dönem yaşanıyordu. Böyle kritik bir dönemde İstiklal Marşı milletimize, kuşkusuz, umut aşlamış, gücüne güç katmıştı. Nitekim Millî Marş olarak kabulünden bir buçuk yıl sonra (26 Ağustos 1922) Büyük Taarruz başlatılacak ve Cumhuriyetin ilanı ile tamamlanan sürece girecektir. O yüzden Akif, ordu ve milleti yüreklendirmek, endişe edilecek bir durum olmadığını bildirmek için şiirine; "Korkma!" diyerek başlamış, "Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın" dizesiyle devam etmiş; zafere olan umudunu ve inancını hiç bir zaman yitirmemiş, hazin çehreli hilâle,

⁶ Mehmet Akif'in Nasrullah Camii vaazının milli mücadeledeki etkisi ve sonuçlarına dair geniş bilgi için bkz. Sinan Şahin, “Millî Mücadele Döneminde Mehmet Akif Ersoy'un Kastamonu Vaazı Üzerine Bir İnceleme”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19/ 2, Aralık 2017, 311-338.

⁷ O günleri Eşref Edib'in kaleminden okumak için bkz. Eşref Edip, *Mehmet Âkif Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, Sebilürreşad Neşriyatı, 1962, 162-165; Ayrıca bkz. Mahir İz, *Yılların İzi*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, Nisan 2000, 161.

⁸ Mehmet Kaplan, *Edebiyatımızın İçinden*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1978, 83.

⁹ Akif'in şiirinin Millî Marş olarak kabulü ile neticelenen meclis müzakerelerine dair geniş bilgi için bkz. Hasan Basri Çantay, *Âkifname* (Mehmed Âkif), İstanbul: Ahmed Said Matbaası, 1966, 62-77.

¹⁰ D. Mehmet Doğan, *Camideki Şair Mehmed Akif*, Ankara: Yazar Yayınları, Ocak 2009, 107.

¹¹ Sadeleştirilmiş şekliyle: “Dost umursamaz, felek acımasız, dünya sarsıntılı;/ Dert çok, dert ortağı yok, düşman güçlü, talih ise aciz.”

ruhunun en sarsılmaz hissi ile teselliler vermiş, göğsünde düğümlenen heyecanını zapt edemeyerek; “Belki yarın, belki yarından da yakın!” dizesiyle en büyük ve en samimi bir inançla haykırmıştır.¹²

İstiklal Marşı; Ertuğrul Düздаğ'ın ifadesiyle “insanı heyecanlara gark eden müthiş bir duygu çağlayanı olduğu gibi, aynı zamanda, aziz milletimizin, Müslüman olup öz ve has benliğini bulduktan sonra kazandığı bütün değerleri, yücelikleri ve güzellikleri dile getiren; İstiklâl Savaşı'nın ne için, neleri kurtarıp korumak ve millet olarak nasıl yaşamak gerektiğini ve hepimizin yaşama gayesini tespit ve ilan eden, muazzam bir bildiri ve bir millî yemindir.”¹³

İstiklâl Savaşı; Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşının ardından Türklerin son vatan toprağına göz koyan, onu kendilerine bağlı müstemlekeye yapmak isteyen emperyalist Batılı güçlerinin işgal girişimleri önlemek için Anadolu Türkünün verdiği bir ölüm-kalım mücadelesidir. Ziya Gökalp'ın dediği gibi büyük mefkûreler, cemiyetlerin buhranlı devirlerinde doğar ve onlara yol gösterir. Millî Marşlar da böyledir. Onlar da milletçe yaşanan derin manaların, kritik anların ifadeleridir; o anlarda kuvvetle yaşanan ve hissedilen duygu ve değerleri dile getirirler. Böyle kader anlarında milletler, barış ve sükûn yıllarında önemi pek idrak edilemeyen din, iman, vatan, millet, bayrak, hürriyet ve istiklâl gibi kendilerini yaşatan değerlerin farkına varırlar, ölüm kalım mücadelelerinde bu değerlerin ne denli hayatî olduğunu hissederler ve bu değerler uğruna ölümü göze alırlar. İşte İstiklâl Marşı'nın üstün tarafı, yazarının derin bir kültürle milletin ıstırapları ile beraber ortak değerlerini yaşayarak ve inanarak samimiyetle orada mısralara dökmesindedir.

Akif, İstiklâl Marşı'nda Türk milletinin kurtuluş savaşı yıllarında sahip olduğu heyecanı ve uğruna mücadele ettiği değerleri sanatkârane bir üslupla açık seçik ortaya koymuştur. Bu yönüyle İstiklal Marşı, milli mücadele yıllarında Türk milletinin ıstırapı ve ruh halini yansıtan “Tarihi Belge” niteliğindedir. Akif de zaten İstiklâl Marşı'nı abideleştirecek olanı, onun tarihi bir kıymeti haiz olmasında görür.¹⁴ O en önemli hususiyeti olarak çok samimi oluşunu ve içten gelerek yazılmış olmasını gördüğü İstiklal Marşı'nı son demlerinde şöyle anlatır:

*“İstiklal Marşı... O günler ne samimi, ne heyecanlı günlerdi. O şiir, milletin o günkü heyecanının bir ifadesidir. Bin bir fecâyi karşısında bunalan ruhların, ıstıraplar içinde halâs dakikalarını beklediği bir zamanda yazılan o marş, günlerin kıymetli bir hatırasıdır. O şiir bir daha yazılamaz... Onu kimse yazamaz... Onu ben de yazamam... Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lâzım. O şiir artık benim değildir. O, milletin malıdır. Benim millete karşı en kıymetli hediyem budur...”*¹⁵

Şiirin yazımında milletin istiklal mücadelesi yıllarında yüreğinde taşıdığı heyecan, umut, inanç ve kahramanlık ruhunun büyük etkisi bulunduğu farkında olan Akif, bu yüzden marşı milletine armağan etmiş, yedi eserinden oluşan **Safahat**'ına almamıştır. O bu durumu şöyle açıklar: *“İstiklal Marşı'nı millete hediye ettim. O milletindir, benimle alakası kesilmiştir. Zaten o milletin öz malı ve eseridir. Ben yalnız gördüğümü yazdım.”*¹⁶

Henüz meclis görüşmeleri başlamadan, ordu üzerinde büyük bir etki uyandıran şiir, tesliminden on gün sonra (17 Şubat 1921) **Sebülürreşâd** dergisi (468. sayıda) “Kahraman

¹² Ayrıca bkz. Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Mehmet Akif*, İstanbul: Dizerkonca Matbaası, 1958, 89.

¹³ M. Ertuğrul Düздаğ, *İstiklâl Şairi Mehmed Âkif*, İstanbul: Gonca Yayınevi, 39-41.

¹⁴ M. Ertuğrul Düздаğ, “Mehmed Âkif’le Konuşmalar”, *İstiklâl Şairimiz Mehmet Âkif*, Haz. Mustafa İsmet Uzun, İstanbul: Bağcılar Belediyesi, 2011, 100.

¹⁵ Düздаğ, *İstiklâl Şairi Mehmed Âkif*, 129.

¹⁶ Düздаğ, *İstiklâl Şairi Mehmed Âkif*, 129; Ahmet Kabaklı, *Sohbetler- II Mehmed Âkif, Yahyâ Kemâl, Necip Fazıl Kısakürek*, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 111.

Ordumuza" ithafıyla¹⁷ ve ayrıca **Hâkimiyet-i Milliye** gazetesinin baş sayfasında yayımlanır.¹⁸ Dahası, o zaman işgal altında bulunan İstanbul'da Muallim Ahmet Halit Yaşaroğlu tarafından bastırılarak gizlice İstanbullulara dağıtılır.¹⁹ Ankara'nın en heyecanlı günlerinde yazılan Millî Marş için; "Büyük bir milleti asırlarca ayakta tutacak kadar kuvvetli mısralarla örülmüştür." deniliyordu.²⁰ Abidin Daver'in (ö. 4 Şubat 1954) tanıklığıyla; "İstiklal Marşı, İstiklâl Harbi'nin manevî cephesinde yapılmış büyük bir taarruz, bir zaferdi. O zaman Millî Mücadele'nin mutlaka zaferle neticeleneceğine inanmış olanlar, yani sağlam iman sahipleri bile İstiklâl Marşı'ndan yeni manevî kuvvet almışlardı."²¹

İstiklal Marşı'nın sanat ve mana gücünü ise N. Sami Banarlı (ö. 13 Ağustos 1974) şu sözlerle ifade eder: "Türk İstiklâl Marşı, şiir kalitesi ve söyleyiş güzelliği bakımından, yeryüzündeki millî marşların hiç birisiyle ölçülemeyecek kadar üstün ve derin manalı bir şiirdir. Bu marş, Türk milleti gibi hürlik ve hükümlanlık vasıflarıyla yaratılmış bir milletin, bir gün, bir 'İstiklâl Mücadelesi' yapmak zorunda kalışındaki muazzam tezadı yakından kavramış, destan ruhlu bir sanatkârın heybetli terennümüdür. İstiklâl Marşı, büyük bir milleti asırlarca ayakta tutacak kadar sağlam, derin ve tarihî mısralarla örülmüştür."²²

Son olarak Akif; "İstiklal Marşı'nın ruhu ebediyen yaşasın ve Allah bu millete bir daha İstiklal Marşı yazdırmamasın" diye dua eder. O bu duasıyla, damadı Ömer Rıza Doğrul'un yorumuyla; "Allah bir daha bu memleketin, bu milletin istiklâlini tehlikeye düşürmesin ve bir daha onu, bir İstiklâl Marşı yazmaya mecbur etmesin." demek istemiştir.

Yeni Türkiye'yi kuran Türk milletinin öz benliğini oluşturan temel unsurları ve değerleri ihtiva eden İstiklâl Marşı, Tarık Buğra'nın ifadesiyle; "marşların en büyüğüdür; ölümsüzdür... Çünkü milletler tarihindeki en büyük hadisenin yarattığı marştır."²³ Bununla beraber 1924'ten sonra uygulanan bazı politikalar ve alınan kararlar, bu milletin tarihinden süzülerek gelen inanç ve değerlerinin geniş ölçüde dışlanması anlamına geliyordu. İstiklal Marşı'na karşı dahi kampanyalar başlatılarak değiştirilmeye çalışıldığı bilinmektedir.²⁴ Kurtuluş savaşının tarihi bir belgesi niteliğindeki İstiklal Marşı'na karşı yürütülen bu tür kampanyalar başarılı olamayıp Cumhuriyet tarihimizin en talihsiz teşebbüsleri olarak kalmıştır.²⁵ Devlet Yetkilileri de büyük bir dirayet göstererek milletimizin ülkeye bağlılıklarının en güzel ifadesi, emperyalizme karşı hakkın, adaletin ve Müslüman kimliğinin bir haykırışı olan İstiklâl Marşı'nı, günlük politikalara alet edilmekten kurtarmak üzere 1982 Anayasa'sının değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen maddeleri kapsamına aldirmışlardır.

¹⁷ Bkz. M. Akif Ersoy, "Kahraman Ordumuza", Sebülürreşâd, 09 Cemaziyelâhir 1339/17 Şubat 1337 (17 Şubat 1925), c. 18, sy. 468, *Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi: Sebülürreşâd Mecmuası 1908-1925*, Proje Yürütücüsü: M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Bağcılar Belediyesi 2020, 328.

¹⁸ Halil İbrahim Yücel, "İstiklal Marşı'nın İzini Safahat'ta Sürmek", *Söylem Filoloji Dergisi*, 2021; 6(2): 391-408, 395.

¹⁹ Reşat Ekrem Koçu, *Tarihimizde Garip Vakalar*, İstanbul: Varlık Yayınevi, Kasım 1971, 135-136.

²⁰ Duhter Bayraktar, *Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı*, İstanbul: Servet Yayın-Dağıtım, 1987, 25.

²¹ Eşref Edip, *Mehmet Âkif Hayatı - Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları*, İstanbul: Beyan Yayınları, 1938, 76.

²² Bkz. Nihad Sami Banarlı, "İstiklâl Marşının Mânâsı", *Hürriyet Gazetesi*, 28.01.1950; Ayrıca bkz. Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Mehmet Akif*, 132.

²³ Tarık Buğra, *Düşman Kazanmak Sanatı: Dil ve Edebiyat Üzerine Yazılar*, İstanbul: Ötügen Neşriyat, 1979, 165.

²⁴ Azmi Bilgin, "İstiklal Marşı ve Üzerine Yapılan Çalışmalar", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, İstanbul, 2007, c. XXXVII, 26.

²⁵ Millî şairimiz M. Akif ve onun şahsında İstiklal Marşı'mıza yönelik eleştiri ve tenkitler için bkz. Kazım Yetiş, *Dönemler-Problemler-Şahsiyetler Aynasında Türk Edebiyatı-I/II*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013, 207-216.

Çalışmada; İstiklal Marşı'nda yer alan ve İstiklal savaşı yıllarında ordumuzun ve milletimizin sahip olduğu temel dinî inanış ve değerlerle millî duyguları yansıtan ifadeler incelenerek değerlendirilecektir.

İstiklal Marşı'nda en çok yer verilen kavramlar; "Din", "Hak", "İman", "Vatan", "Millet", "Bayrak", "Hürriyet" ve "İstiklal" kavramlarıdır. Akif, İstiklal Marşı'nda yer verdiği bazı temaları daha evvel Balkan Savaşları döneminde kaleme aldığı "Cenk Şarkısı" (1912) ve 1920'de Türk askerini yüreklendirmek için yazdığı "Ordunun Duası" adlı bir marş denemesinde de dile getirmiştir. "Sebîlürreşâd Cerîde-i İslâmiyyesi'nin kahraman askerlerimize armağanı" başlığıyla yayınlanan "Cenk Şarkısı"nda geçen; "Yerleri yırtan sel olup taşmalı!;/ Dağ demeyip, taş demeyip aşmalı!"²⁶ mısraları İstiklal Marşı'nın "Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;/ Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım." mısralarıyla; yine "Ordunun Duası"nda geçen; "Müslümanız, Hakk'a tapan Müslüman."²⁷ mısraı İstiklal Marşı'ndaki tekrarlanan "Hakkıdır Hakka tapan milletimin istiklal" mısraıyla örtüşmektedir.

İstiklal Marşı'nda yer verilen dinî ve millî değerlerin ayrıntılı analizine geçmeden önce Akif'in bazı çağdaş fikirlere yaklaşımını yine İstiklal Marşı bağlamında izah etmekte yarar vardır.

1. Akif'in Çağdaş Batı Medeniyetine Yaklaşımı

Akif esasen İslâmîciliğin etkili bir sesi olarak bilim ve teknolojiye açık, ancak değerler planında Batılılaşmaya kapalı olan yaklaşımını²⁸ İstiklal Marşı'nda;

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

kıtasının satır aralarında okuyabiliyoruz. Akif, burada hiçbir değer tanımayan ahlak yoksunu çağdaş Batı Medeniyetini tek dişi kalmış canavara benzetirken, daha evvel kaleme aldığı **Hakkın Sesleri**'nde (30 Ocak 1913);

"Medeniyet! " size çoktan beridir diş biliyor,
Evvela parçalamak sonra da yutmak diliyor.

***

Medeniyet denilen maskara mahlûku görün:
Tükürün maskeli vicdanına asrın, tükürün!²⁹

dizelerinde bir taraftan Medeniyet iddiasıyla farklı coğrafyalardaki milletlere ve ülkelere saldıran Batılı emperyalistlerin saldırgan tutumlarına karşı uyarırken, diğer taraftan onların dışa vuran maskeli vicdanına; arsızlıkları ve yüzüzlüklerine isyan etmektedir. Balkan savaşlarından sonra patlak veren I. Dünya Savaşı yıllarında Türk milletinin Çanakkale'de gösterdiği eşine ender rastlanan kahramanlığı anlatan **Çanakkale Şehitleri**'nde de 20. asır medeniyetinin yırtılan bu maskesinin altından yüzünün değil, yüzüzlüğünün ortaya çıktığını daha etkili bir dille ifade etmektedir:

Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz... ;/ Medeniyet denilen kahbe, hakikat, yüzüzsü.³⁰

Bununla beraber bilim ve tekniğin gücünün farkında olan Akif, **Süleymaniye Kürsüsünde** adlı şiirinde halkı birlik ve beraberliğe, güçlerini birleştirmeye davet eder:

²⁶ M. Akif Ersoy, "Cenk Şarkısı", *Sebîlürreşâd*, 17 Ekim 1912/7 Zilka'de 1330/4 Teşrîniyevvel 1328, c. 9, sy. 215, Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi: Sebîlürreşâd Mecmuası 1908-1925, Proje Yürütücüsü: M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Bağcılar Belediyesi 2017, 123.

²⁷ Bkz. Caner Arabacı, "Vatan Müdafaasında Bir Model Hayat: Millî Mücadelede Akif", *Mehmet Akif Ersoy'a Saygı*, ed. Mehmet Bayyigit, Balıkesir, 2022, s. 185; <https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=13&pID=127> (Erişim: 30.10.2021)

²⁸ Bkz. M. Akif Ersoy, *Safahat*, nşr. M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Bağcılar Belediyesi, 2014, s. 176, 403, 430.

²⁹ Ersoy, "Hakkın Sesleri", *Safahat*, 162.

³⁰ Ersoy, "Çanakkale Şehitleri", *Safahat*, 355.

Müslüman! Fırka belasıyla zebun bir kavmi;/ Medenî Avrupa üç lokma edip yutmaz mı?³¹
Akif'in medeniyeti tek dışı kalmış canavara benzetmesinden, onun medeniyet, bilim ve tekniğe itiraz ettiği sonucu asla çıkarılamaz. Bilakis o çağdaş medeniyet, bilim ve tekniğe hayrandır. O esasen bu imkânların insanlığın yararına değil de zulüm ve sömürüye alet edilmesine karşıdır.³²

Akif yine **Gölgelerde** yayınlanan, Aralık 1918 tarihli "Hâlâ mı Boğuşmak" başlıklı şiirinde, yüzsüz ve arsız bir medeniyetin saldırganlığı karşısında, milletin birbirine girerek kendi maneviyatını sarsıp devletini tehlikeye maruz bırakmasını en şedit bir dille eleştirir, birlik ve beraberlik çağrısı yapar:

Post üstüne hem kavgaların hepsi nihayet;/ Hâlâ mı boğuşmak? Bu ne gaflet, ne rezalet!³³

Akif'in İstiklal Marşı'nda çağdaş medeniyeti temsil eden Batı'yı tek dışı kalmış canavara benzetmesi, sonuçları itibariyle yerinde bir teşbihtir. Manevî değerlerden arındırılmış maddî güç yırtıcıdır, hayvanîdir. Bununla birlikte sanıldığı kadar da güçlü değildir. Nitekim maddî kuvvet üstünlüğüne dayanan Avrupa, I. Dünya Savaşı'ndan sonra çürümüştür. O nedenle bir taraftan sırtlanları aratmayan vahşiliği, diğer taraftan, yıllarca süren savaşlar sonucu duçar olduğu yıpranmışlığı ve yorgunluğu tasvir etmesi bakımından Akif'in onu "tek dışı kalmış canavar"a benzetmesi tamamıyla yerinde bir teşbihtir.

2. İstiklal Marşında Millet/Irk Kavramı

Akif; milletine seslenerek İstiklal Marşı'na "Korkma..." diyerek başlamış, dörtlüğün devamında "al sancağa" işaretler; "o benim milletimindir" demiştir. O burada millet kavramıyla aynı mefkûre, aynı ülkü ve ortak değerler etrafında bir araya gelmiş Müslüman Anadolu topluluklarını kasteder. O sebeple İstiklal Marşı boyunca hep bu milleti bir arada tutan ortak değerleri işleyecektir. O "millet" tabiriyle asla belli bir ırkı ya da etnik grubu kastetmez. **Çanakkale Şehitleri** ruhuyla yazılan **İstiklal Marşı** için böyle bir iddia hem Akif'in İslamcı geçmişine hem de istiklal mücadelesini kuşatan tarihi gerçekliklere ters düşer. O "... Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celal..." "... ırkıma yok izmihlâl" derken de belli bir kavmi ya da ırkı yüceltmez. Bilakis yine aynı mefkûre etrafında bir araya gelen, milli mücadele yıllarında omuz omuza çarpışan Müslüman Anadolu topluluklarını kasteder. Bununla birlikte bu tür vurguların zihinde ilk çağrıştırdığı topluluğun, tarihte 16 devlet kuran; farklı din, dil ve ırklara aidiyetlikleri bulunan milletleri hak ve adaletle yöneten, 17. devletini kurmak için işgal altındaki vatan topraklarını kurtarmak üzere istiklal mücadelesi veren ve bu mücadeleyi yöneten Türk milleti olduğu da inkâr edilemez.

Her şeye rağmen Akif'in burada "Kahraman Irk" diye tabir ettiği kavramın içeriğini, yine de, buhranlı yıllarda kaleme aldığı şiirlerinde aramak daha isabetli olacaktır. Akif daha önce Balkan Savaşları yıllarında kaleme aldığı **Hakkın Sesleri**'nde bu ırkı/milleti; "üç yüz elli milyon ruh" diye açıklar:

Tecellî etmedin bir kerre, Allah'ım, cemâlinle!;/ Şu üç yüz elli milyon ruhu öldürdün celalinle!³⁴

Akif burada açık bir dille, İstiklal Marşı'nda ise Hilâl imgesi üzerinden Yüce Rabbe, Türk milletine karşı hissettirdiği öfkeli tavrından dolayı serzenişte bulunur. Ancak o dönemin ulus devlet fikriyle gelişen kavmiyet/ırkçılık düşüncesine şiddetle karşı çıkar. Kendisi de ırk olarak Arnavut olmasına rağmen Arnavut kavmiyetçiliği/ırkçılığı yapmaz, II. Meşrutiyet'in ardından

³¹ <https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=7&pID=53&key=zeibun>, (Erişim: 30.10.2021)

³² Mehmet Kaplan, *Milli Kültür*, 9.

³³ Ersoy, "Gölgeler", *Safahat*, 385.

³⁴ <https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=8&pID=54&key=cel%C3%A2linle>, (Erişim: 30.10.2021)

gelişme alanı bulan siyasî ve ideolojik akımlar arasında İslâmcılık diye anılan akım içerisinde yer alır. Safahat'ta "kavmiyet" ve "milliyet" kavramlarını birbirinden ayırır, bunlardan "ırkçılık" manasını verdiği ilkinde İslâm'a aykırı olduğu ve devletin parçalanmasına sebebiyet vereceği için karşı çıkar.

Köken olarak Arnavut bir babanın ve Buharalı Türk bir annenin oğlu olan ve İstanbul'da dünyaya gelen Akif özellikle 1912 Balkan Savaşları sırasında Osmanlıya başkaldıran kendi kavmi için şöyle yazar:

Hani, milliyyetin İslâm idi... Kavmiyyet ne!;/ Sarılıp sımsıkı dursaydın a milliyyetine.

"Arnavutluk" ne demek? Var mı şerîatte yeri?;/ Küfr olur, başka değil, kavmini sürmek ileri!

Arabın Türke; Lâzım Çerkese, yâhud Kürde;/ Acemin Çinliye rüchânı mı varmış? Nerde!

Müslümanlık'ta "anâsır" mı olurmuş? Ne gezer!;/ Fikr-i kavmiyyeti tel'în ediyor Peygamber.³⁵

Bu beyitler Akif'in hem millet derken neyi kastettiğini hem de kavmiyet fikrine bakışını net biçimde açıklamaktadır.

"Korkma..." diye milletine seslenerek İstiklal Marşına başlayan Akif, hemen ardından, ölüm kalım mücadelesi veren milletini, engin tarihine ve kahramanlıklarına vurgu yaparak cesaretlendirmeye çalışır. Akif'e göre o öyle bir millettir ki;

Son neferine kadar yurdunu savunacak kadar yiğittir. Tarihi göz kamaştıran kahramanlıklarla doludur. Bu yüzden "kahraman" sıfatını herkesten fazla hak etmektedir. İstiklal onun hakkıdır; çünkü Hak'tan başka kimseye boyun eğmez, eğmemiştir, eğmeyecektir de. Hürriyetine düşkündür; tarihinde esaret görmemiştir. İşte böyle bir milleti izmihlale uğratabileceğini düşünen emperyalistler boş hayal peşindedirler.

Şimdi, İstiklal Harbinden zaferle çıkan bu milletin mayasını oluşturan dinî ve millî değerlere geçebiliriz.

3. İstiklal Marşında Yer Verilen Dinî ve Millî Değerler

3.1. Dinî Değerler

Akif İstiklal Marşında doğrudan "Din" kavramının yanı sıra dinin; inanç, ibadet ve ahlak temelinde esaslarını oluşturan bazı temel değerlerine de işaret eder. Bu bağlamda "Hak", "İlah", "İman", Şehadet", "Ezan", "Mabed", "Arş", "Cennet", "Helal"... gibi dinin temel değerlerine atıfta bulunur. İstiklal Marşında yer verilen bu temel değerleri biraz daha yakından tanıyalım.

3.1.1. Din

Dinin üstün değerlerinden biri, insan ruhunu yücelten "kutsiyet" duygusunun en büyük kaynağı olmasıdır.

Akif "Din" kavramını sekizinci kıtada "Bu ezanlar-ki şehadetleri dinin temeli" dizesiyle bahis konusu eder. Burada "Din" ile doğal olarak Türk milletinin bin yıllık aşkın tarihine yön veren İslamiyet'i kasteder. Türk tarihinde "Din", "Vatan", "Millet" ve "İstiklâl" mefkûreleri asırlarca birlikte var olmuş ve birlikte yaşamıştır. İslâmiyet'in temelindeki "birlik" (tevhit), "hak/adalet", "ezel" ve "ebed" fikri "devlet-i ebed-müddet" inancını doğurmuştur. İstiklal Marşına yansıtıldığı üzere İstiklâl Savaşı'nın kazanılmasında da dinî değerler önemli bir rol oynamıştır. Bu sebeple milleti gibi kendisi de dinine bağlı olan İslam şairi Akif, söz konusu dörtlükte hem kendisinin hem de milletin duygularına tercümanlık yaparak Yüce Allah'a şöyle niyaz eder:

Ruhumun senden İlahî şudur ancak emeli;/Değmesin, mabedimin göğsüne namahrem eli;

Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli;/ Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

³⁵ Ersoy, "Hakkın Sesleri", *Safahat*, 165-166.

Maalesef Kurtuluş Savaşı ruhundan uzaklaştığı bazı dönemlerde din ve dinî temaların işlendiği bu ve bundan sonraki iki dördüklük İstiklal Marşı'nın tamamının okunduğu radyo programlarında ve bazı münasebetlerde atlanarak unutturulmaya çalışılmıştır.³⁶ Bütün bu aykırı teşebbüslere rağmen bugüne kadar necip Türk milleti ne mabedinden ne de ezanından vazgeçmiştir.

3.1.2. Hak (Tevhit)

Hak kavramı, ikinci kıtanın "Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl" mısraında iki defa geçerken, aynı dize son kıtada da tekrarlanmıştır. Bir de "Allah" anlamında beşinci kıtada "Hak" sözcüğüne yer verilmiştir. İkinci dördükte ve son kıtada "Hak" kelimesinde cinas vardır ve iki farklı manada kullanılmıştır. İlkinde hak-hukuk ve adalet anlamında, ikincisinde ise "Allah" manasında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Allah İslam inanç sisteminde en temel kavramdır ve eşi benzeri olmayan Tanrı'yı ifade eder. Tanrının birliği inancı tevhitir. Buna göre kulluğu ve tapınmayı hak eden yegâne tanrı Allah'tır.

Akif yukarıda işaret edilen dizede istiklâl kavramı ile Hak kavramı arasında bir münasebet kurar. Şöyle ki Türk milleti tarihinde Hak'tan başka bir güce boyun eğmemiş, esaret altına girmemiştir. İstiklal onun karakterinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ayrıca Hakk'a olan bağlılığı istiklal mücadelesini bir görev olarak onun omuzlarına yüklemektedir. Asıl esaret Hak'tan başkasının hizmetine girmektir.

Hak tabirinin yer aldığı kıtada milletimizin iki karakterine işaret edilmiştir; inanç ve kahramanlık. Bu iki karakteri Türk milletine istiklali hak ettirmektedir. Millet istiklali için ciddi tehdit oluşturan hayasızca akınları bu iki karakterinden aldığı güçle bertaraf edecektir. Zaten devam eden iki dördükten ilki milletin yiğitliğini ve kahramanlığını dile getirirken, diğeri, imanın gücünü öne çıkarmaktadır:

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım;
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garb'ın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Bu kıtalarda Akif, o sırada Sakarya-Kütahya cephesinde bütün varlığıyla ölüm kalım mücadelesi veren, milletin her türlü maddî/manevî gücünü arkasında hisseden, **Çanakkale Şehitleri**'nde;

"Sana dar gelecek makberî kimler kazsın;/ Gömelim gel seni tarihe, desem sığmazsın"³⁷

dizeleriyle anlattığı kahraman ordumuzu ve arkasındaki milletimizi konuşturmuştur. Bu beyitlerin yer aldığı kıta, daha sonra, millî mücadele yıllarının ıstıraplı ve elemli günlerin unutulmaması adına, "Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım" dizeleriyle başlayan üçüncü kıta, istiklal mücadelesinin en zorlu hatlarında yer alan Kütahya adına çıkarılan hatıra kartpostalına yazılacaktır.³⁸

Akif beşinci kıtada; "Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın... Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın" dizeleriyle umutsuz olmak için her türlü sebebin mevcut olduğu kritik bir anda millete, onu düşüğü yerden kaldırarak yeniden tarihteki yerini aldırtacak inancı ve

³⁶ İhsan Ünuvar, *Büyük Doğu*, I/53, 1 Kasım 1946, 8; İhsan Hancıoğlu, *Ehli Sünnet*, III/ 73, 1 Aralık 1949, 15.

³⁷ Ersoy, "Âsım", *Safahat*, 357.

³⁸ Bkz. Bu çalışma, EK-3.

umudu aşılır. Bursa'nın kurtuluşu dolayısıyla çıkartılan hatıra kartpostallarına bu dizenin yer aldığı beşinci kıtanın yazılmış olması bundandır.³⁹

Akif, "Hakk'ın vadettiği günler" derken de Yüce Allah'ın şu âyetlerine atıf yapmış olmalıdır:

"Gevşemeyin, üzülmeyin; eğer inanıyorsanız, hiç şüphesiz, üstün gelecek olan sizlersiniz." (Al-i İmran 139);

"Allah şöyle yazmıştır: Elbette ben ve elçilerim galip geleceğiz." (Mücadele 22);

"Allah, içinizden iman edip iyi işler yapanlara öncekilere verdiği gibi onlara da yeryüzünde hâkimiyet vereceğini, onlar için seçtiği dinlerinin yerleşip yayılmasını sağlayacağını, korkularını güvene döndüreceğini vadedmiştir. (Der ki) Çünkü onlar bana hiçbir şeyi ortak koşmaksızın kulluk etmektedirler..." (Nur 55).

Akif, Hak kavramı dışında "Allah" anlamında yedinci dörtlükte bir yerde "Hüda", sekizinci dörtlükte bir yerde de "İlahî (Tanrım)" tabirlerine yer verir. Bunlarla doğrudan Allah'a niyaz ederek O'nun yardımını diler.

Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüdâ;

Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

***

Ruhumun senden, İlahî, şudur ancak emeli;

Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli!

Balkan savaşlarında alınan yenilgiler sonucunda umutsuz bir tablo çizen Akif, bu münasebetle yazdığı **Hakkın Sesleri**'nde Allah'a münacatında sitemkâr bir üslup kullanırken, burada, dinî hisleri ve inançları vesile kılarak gayreti ilahîyi harekete geçirmeyi amaçlar. Bununla beraber İstiklal Marşı'nı "Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal" dizesiyle bitirmesi, milli mücadelenin zaferle sonuçlanacağına duyulan güçlü bir ümidi çağrıştırır. Milli Mücadele yılları ıstıraplı ve çileli günlerdir. Nitekim Süleyman Nazif 1920'de Darülfünûn'da verdiği bir konferansta memleketin maruz kaldığı felâketleri;

Tarabgâhı vatan bir mahşeri hicrana dönmüştür;/ Bu gülşenden geçerken ah eder bâd-ı saba ağlar.

dizeleriyle ifade eder.⁴⁰

İşte Akif, neticenin şüpheli olduğu bir zamanda; "Hakkıdır Hakka tapan milletimin istiklâl" vurgusuyla milletine umut aşılamış, iman ve itikadına kuvvet vermiş, maneviyatını yükseltmiş, gücüne güç katmıştır.

3.1.3. İman

Âkif, İstiklâl Marşı'nda bütün mukavemet unsurlarını "iman" kavramı etrafında toplar.⁴¹ "İman" kavramına dördüncü kıtanın;

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;/ Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

dizelerinde yer verir. İstiklal Marşı'nın bu dörtlüğü İstiklal Harbi kartpostallarından Uşak hatırasına işlenmiş olan⁴² bu beyitte Akif Türk milletine şanlı tarihinde kahramanlık destanları yazdırtan asıl güce; iman gücüne vurgu yapar. "İman" tabiriyle yine İslam inancını kasteden Akif burada, Türk ordusunun savaşlarda gösterdiği galibiyet ve üstünlüğün gerisinde yatan "iman" gücü karşısında emperyalist Batı güçlerinin sahip olduğu bilim ve teknolojinin bir kere daha yenilgiye uğratılacağı öngörüsünde bulunur. Nitekim o bu öngörüsünde yanılmamıştır. Akif, aynı duyguları **Çanakkale Şehitleri**'nde de şöyle dile getirmişti:

³⁹ *İstiklal Şairimiz Mehmet Akif*, Haz. Mustafa İsmet Uzun, İstanbul: Bağcılar Belediyesi, 2011, 149, Ayrıca bkz. Bu çalışma, EK-2.

⁴⁰ Aslan Tufan Yazman, *Atatürk'le Beraber*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1969, 109-110.

⁴¹ Krş. D. Mehmet Doğan, *Camideki Şair Mehmed Akif*, Ankara: Yazar Yayınları, Ocak 2009, 105.

⁴² Bkz. Bu çalışma, EK-8.

Top tüfekten daha sık, gülle yağın mermiler;/ Kahraman orduyu seyret ki bu tehde güler!

Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından;/ Alınır kal'â mı göğsündeki kat kat îman?

Hangi kuvvet onu, hâşâ, edecek kahrına râm?;/ Çünkü te'sis-i İlâhî o metîn istihkâm.

Çanakkale Şehitleri'nde müstahkem kaleye benzettiği iman gücünü, İstiklal Marşı'nda serhat imgesiyle ifade eder. Onun "Benim iman dolu göğsüm gibi, serhaddim var" dizesinde iman dolu göğüsler, kuşkusuz, bütün umudunu bağladığı Mehmetçiğin ve Mehmetçiği bütün varlığıyla destekleyen milletimizin göğüsleridir. Mehmetçiğin Çanakkale savaşlarında gösterdiği eşsiz kahramanlık destanıyla heyecanlanan Akif, o destanı yazan yiğitleri, "Bedr'in aslanları ancak bu kadar şanlı idi!" diyerek âdetâ, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) komutasında ölüm kalım mücadelesi veren "Bedir" gazileriyle bir tutar.

Öyleyse Türk milletinin istiklal mücadelesinde elde ettiği başarının en büyük sırrı, göğsündeki imanı idi. Garp (Batı) maddi silâhlarının üstünlüğüne güvenerek Osmanlı Devletinden geriye kalan son vatan parçası Anadolu'ya karşı hayasız bir saldırı başlatmıştır. Düşman kuvvetlerinin teknolojik üstünlüklerine karşın, Türk milletinin sarsılmaz imanı vardır. İnanç yoksa insanî değerlerden yoksun teknolojik güç tek başına başarıyı getiremez. Bu nedenle İstiklâl Savaşı'nın kazanılmasında inancın büyük rolü olmuştur. Zaten sömürgeci Avrupa devletleri de Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra askeri güç bakımından üstünlüğünü kaybetmiştir.

3.1.4. Arş

Sözlükte "yüksek yer, taht" gibi anlamlara gelen Arş, Allah ile ilişkisi bakımından O'nun hükümlanlığının bir sembolü olmakla beraber esasen mahiyeti tam alarak bilinmeyen metafizik bir varlıktır. Arş kavramı İstiklal Marşı'nda şehidin seslenişini dile getiren dokuzuncu kıtada yer alır:

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım;

Her cerîhamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,

Fıskırır rûh-i mücerred gibi yerden na'sım;

O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

Bir görüşe göre Arş, şekil ve mahiyeti bilinemese de göklerin üstünde maddi bir varlık olarak düşünülmüştür.⁴³ Bununla beraber Akif'in Arş'ı en yüksek makamı temsil eden bir imge olarak kullandığı da söylenebilir. Buna göre Arş, Allah'a ait yüce makam anlamında kullandığı düşünülebilir. Fakat anlam kavramın metafizik boyutu dikkate alınarak bu imgeyi Gayb-Allah inancına bağlamak daha isabetli görünmektedir.

Bu dörtlük İstiklal Harbi hatıra kartpostallarından İstanbul hatırasında, İstanbul'un Fatih Fatih Sultan Mehmet Hanın türbesinin üstüne yerleştirilmiştir.⁴⁴

3.1.5. Kelime-i Şehadet

Sekizinci kıtada din ve dinin en önemli sembolleri arasında yer alan mabet, ezan ve kelime-i şehadet değerleri öne çıkarılır. Orada "Bu ezanlar ki şehadetleri dînin temeli..." dizesinde şehadetle kastedilen; "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve resulüdür." mealindeki "Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resülüh" sözleriyle bilinen kelime-i şehadettir. Akif dinin temeli derken, dini literatürde İslam'ın ilk şartı olarak öğretilen bu sözlerin aynı zamanda kelime-i tevhidi de içerdiğini ve tevhidin (Allah'ın birliği inancı) İslam inancının temelini teşkil ettiğini söylemek istemiştir.

⁴³ Arş ile ilgili geniş bilgi ve tartışmalar hakkında bkz. Yusuf Şevki Yavuz, "Arş", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991, III, 406-409.

⁴⁴ Bkz. Bu çalışma, EK-6.

3.1.6. Mâbed

Arapça ibâdet masdarından türetilen ve “ibadet edilen yer, ibadethane” gibi anlamlara gelen mabed, bir dine bağlı olanların toplu olarak veya tek başlarına ibadet etmeleri için yapılmış özel mekân ifade etmektedir.⁴⁵

Akif, dinin ibadet merkezlerini temsil eden mabed kavramını sekizinci kıtada zikreder. Ruh, din, mabed, ezan, şehadet gibi dinî kavramların en yoğun olarak işlendiği bu kıta, İstiklal Harbi kartpostallarından İzmir hatırasına işlenmiştir.⁴⁶

Bir dinin mabetleri, mensupları nazarında en kutsal mekânları temsil eder. Mabetlere sığınanlar dokunulmazdırlar. Mabetlerin himayesi ce savunması için Müminler canlarını seve seve verirler. Mabedin bulunduğu ve ezanın okunduğu topraklar Müslüman yurtlarıdır. Bu sembollerin korunması ve yaşatılması aynı zamanda vatanın korunması anlamına gelmektedir. Müslümanların bu hassasiyetlerini bilen sömürgeci güçler, işgal ettikleri İslam yurtlarında mabetleri ilk hedefler olarak seçerler, mabetlerin dokunulmazlığını ihlal ederek onları Müslümanların gözünde değersizleştirmeye çalışırlar.

Akif burada mabed kavramını, biri mecazi, diğeri hakiki olmak üzere iki anlamda kullanır. Hakiki anlamda Müslümanların ibadet mekânları olan camileri/mescitleri kastederken, mecazi anlamda bütün yurdu, korunması ve savunulması gereken mabet olarak görür. Nitekim Balıkesir'in işgalinin yıldönümü dolayısıyla Ankara'da yazdığı (30 Haziran 1922), İstiklâl Marşı'ndaki ses ve muhtevayı hatırlatan bir şiir parçasında, kaybedilen topraklar için:

“Ey benim her taşı bir mabedi iman yurdum!;/ Seni er geç bana mutlak verecek mabudum.”⁴⁷

der, kaybedilen toprakları geri almaya olan inancından ve umudundan bir şey kaybetmez.

3.1.7. Ezan

İslam ülkelerinde günde beş vakit mabetlerin/camilerin minarelerinden vaktin namazına bir çağrı olarak yükselen ezan, zamanla dinin sembolü haline gelmiştir. Şehadetleri dinin temeli olan ezanların yükseldiği minareler, bir anlamda göklere doğru kaldırılmış şahadet parmağıdır.

İstiklâl Marşı'nda bayrak gibi ezan da bağımsızlık sembolü olarak zikredilir. Akif ezana atıfta bulunmakla kalmaz, Müslümanlığın kanıtı olan kelime-i şehadeti ayrıca zikreder. O ezana atıfta bulunmakla, Türkiye'nin dinî-kültürel kimliği konusunda çok etkili bir yaklaşım ve tavır ortaya koyar. Ezanların şehadetlerinin dinin temeli olduğu ve sonsuza kadar yurdun üstünde inlemesi, heyecanla okunması gerektiğini belirtir. Ezanın şehadetlerinden birincisinde (Eşhedü en lâ ilâhe illallah) “Allah'tan başka tanrı olmadığına şahitlik ederim” denilmekte; ikincisinde ise, “Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik ederim” denilmektedir (Eşhedü enne Muhammeden Resulullah). Bir insan bu iki ibareyi söylemekle -yani kelime-i şehadet getirmekle- Müslüman olur.⁴⁸

Ezana, İstiklal Marşı'nın dokuzuncu kıtasının biraz evvel zikredilen dizelerinde yer verilir. Bu kıtada konuşan şehittir. Adeta lisan-ı haliyle der ki: Ben vatan toprağı üzerinde bu kutsal değerler yaşasın, bayraklar inmesin, ezanlar dinmesin diye en değerli varlıklarım; canımdan ve cananımdan vazgeçtim. Öldükten sonra ezan seslerini işitirsem, yarımdan kanlar aka aka mezarımdan kalkarak ruhen göklere yükselirim ve başım, göklerin de ötesinde bulunan Arş'a değer. Şehitler doğrudan doğruya cennete giderler. Bundan dolayı, onlar din ve vatan uğruna ölmekten korkmazlar.

⁴⁵ Geniş bilgi için bkz. Ahmet Güç, “Mâbed”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003, XXVII, 276-280.

⁴⁶ *İstiklal Şairimiz Mehmet Akif*, Haz. Mustafa İsmet Uzun, 192. Ayrıca bkz. Bu çalışma, EK-1.

⁴⁷ Ersoy, “Nazım Parçaları (Safahat Dışında Kalmış Şiirlerinden)”, *Safahat*, 457.

⁴⁸ Doğan, *Camideki Şair Mehmed Akif*, 105.

Vatan savunması bağlamında ezanın değeri sadece Akif'in şiirlerinde görülmez. Büyük Taarruz harekâtını 26 Ağustos 1922 adlı yapıtıyla şiire döken Yahya Kemal Beyatlı da ezan imgesine vurgu yapar:

Şu kopan fırtına Türk ordusudur yâ Rabbi!;/ Senin uğruna ölen ordu budur yâ Rabbi!
Tâ ki yükselsin ezanlarla müeyyed nâmın;/ Galib et, çünkü bu son ordusudur İslâm'ın.⁴⁹

İstiklal Marşı'nda buraya kadar anlatılanlardan başka cennet, helal, ruh gibi daha başka dinî terimlere de işaret edilmiştir. Burada, çalışmanın hacmini daha fazla zorlamadan öne çıkarılan dinî değerlerin kısa değerlendirmesiyle iktifa edip Millî Değerler'in izahına geçmek uygun olacaktır.

3.2. Millî Değerler

3.2.1. Vatan

Vatan, kişinin doğduğu, yaşadığı, siyasal/duygusal yönden bağlı olduğu toprak parçasıdır. Türkçede ayrıca yurt ve ülke sözcükleriyle de ifade edilir.

Akif ilk dörtlükte "Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;/ Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak" dizelerinde yurt sözcüğüyle vurgu yaptığı vatan kavramına, farklı bağlamlarda altı yerde daha değinir. Bunların üçünde yurt, üçünde de vatan sözcüğünü kullanır. İstiklal Marşı'nın bayrak ve vatan vurgusunun yapıldığı ilk kıtası istiklal mücadelesindeki etkin rolünü ifade için İstiklal Harbi hatıra kartpostallarından Eskişehir Hatırasına işlenmiştir.⁵⁰

Akif için vatan sadece bir toprak parçasından ibaret değildir. O uğruna can verilecek, şehadet şerbeti içilecek kutsal bir mekândır. O yüzden "Bastığın yerleri 'toprak!' diyerek geçme, tanı!;/ Düşün altındaki binlerce kefensiz yatani", yine, "Şühedâ fıskırarak, toprağı sıksan şühedâ!" dizelerinde o toprakların şehitlerin kanlarıyla vatan yapıldığına vurgu yapar. Bu tam da dostu Mithat Cemal Kuntay'ın "**On beş yılı karşılarken**" adlı şiirinde;

Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır;/ Toprak eğer uğruna ölen varsa vatandır;
beyitleriyle dile getirdiği şeydir.

Vatanın asıl sahipleri şehitlerdir. Onlar vatan yaptıkları bu toprağı evlatlarına miras bırakmışlardır. Atalardan miras alınan vatan toprağını evlatlarının terk edip düşmanlarına bırakması, onların ruhaniyetlerini incitir. Ayrıca şehitlerin kanlarıyla sulanmış vatanın bir emsali daha bulunmadığından paha biçilemez, dolayısıyla alınıp satılmaz. Bu yüzden vatana yönelik saldırılar ve işgal hareketleri yine şehitlik/gazilik emeliyle püskürtülmelidir.

Akif, ataların kanyla sulanmış bir vatan toprağını, müminler için en yüce amacı temsil eden cennete benzetmiş ve "Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatani" demiştir. Bırakın vermeyi, ona göre bu cennet vatan, uğruna cânın, cânânın, bütün varlığın feda edilmesini hak etmektedir: "Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?"

Akif vatanla ilgili duygularını bir dilekle tamamlar:

"Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ;/ Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

İstiklal Marşı'nda vatani, adeta altında boydan boya şehitlerin yattığı bir kabristana benzeten Akif, bu teşbihi diğer bazı şiirlerinde daha açık bir ifadeyle dile getirir. Mesela **Hakkın Sesleri**'nde der ki:

Ah! Karşımda vatan nâmına bir kabristân;/ Yatıyor şimdi... Nasıl yerlere geçmez insân?

Şu mezârlar ki uzanmış gidiyor, ey yolcu;/ Nereden başladı yükselmeye, bak, nerde ucu.

Süleymaniye Kürsüsünde'de de şöyle der:

Dışı baştanbaşa bir nesl-i kerîmin yâdı;/ İçi boydan boya milyonla şehîd ecsâdı

⁴⁹ Yahya Kemal Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları, 2017, 88.

⁵⁰ Bkz. Bu çalışma, EK-5.

Akif İstiklal Marşı'nda etkileyici bir üslupla vatan mahrumiyetini esasen bütün millî ve dinî değerlerden mahrumiyete eşdeğer görür. O, bir milleti millet yapan değerlerin başında vatani görür. Diğer değerlerin ancak vatanla birlikte var olabileceğini dile getirir. Ona göre bir insan için en büyük yoksulluk, vatanından uzak (cüda) kalmaktır. Kişi canını veya cananını kaybederse, vatan ve milletim sağ olsun der, teselli bulur. Ama vatanını kaybederse, milletinin varlığı da tehlikeye düşer. Burada vatanın can ve canandan üstün olduğu inancı vardır. İnsan, ancak böyle bir inanca sahipse vatani için ölümü göze alır. Vatani savunup kurtaracak olanlar, o vatanın asıl sahipleridir. Akif'in bu düşüncesini bayraklaştıran, onun **Hakkın Sesleri**'nde (27 Mart 1913) yer verdiği;

Sâhipsiz olan memleketin batması hakır;/ Sen sâhip olursan bu vatan batmayacaktır.⁵¹
dizesidir.

3.2.2. Bayrak

Bayrak bir milletin bağımsızlığının ve birliğinin simgesidir. Sancak ile de tabir edilir. Türk bayrağının rengi kırmızıdır; Mithat Cemal Kuntay'ın da yukarıda geçen beytinde işaret ettiği gibi vatan uğrunda can veren şehitlerin kanını temsil eder.

Akif için bayrak vatan evlatlarının birlik ve beraberlik rehberidir. Birinci dörtlükte bayrağa "al sancak" tabiriyle işaret ederken, beş mısralı son kıtada ise doğrudan "bayrak" tabirini kullanır. Al sancak/bayrak, milletimizin bağımsızlık sembolüdür. Bayrağın al rengi şairde ocaklardan yükselen alev intibayı uyandırmış ve Türk milletinin asla izmihlale uğratılmayacağını vurgulamak için ona "Bu alev sönmez" dedirtmiştir. Çünkü o alev her daim yakıt atılarak tutuşturulan Türk ailesinin evindeki ocaktır. Yurdun üstünde tüten en son ocak kaldıkça, bu bayrağın alevi de şafaklarda dalgalanacaktır. Akif, bu benzetmeyle "bayrak" ile "millet" arasındaki bağlantıyı sanatkârane bir şekilde ifade etmiştir.

Türk bayrağında dikkati çeken diğer bir sembol yıldızdır. İstiklal Marşı'nda bayrak üzerindeki yıldız ile gökteki yıldız eşleştirilmiştir; gökteki yıldız kimsenin eli dokunamayacağı gibi, "Türk milletinin yıldızı" olan al bayrağın yıldızına da kimse dokunamaz. "Parlayacaktır" ifadesinin çağrışımıyla burada gökteki en parlak yıldız olan çoban yıldızı da kastedilmiş olabilir. Nasıl ki çoban yıldızı yolunu kaybetmişlere yol gösteriyor, yönünü bulmasına yardımcı oluyorsa, aynı şekilde al bayrak da rehber vazifesi görerek aynı mefkûreyi paylaşan vatan evlatlarını aynı yöne sevk etmekte ve güçlerini birleştirmek üzere bir yerde toplanmalarını sağlamaktadır.

Akif'in bayrağı temsil için kullandığı üçüncü bir sembol de hilaldir. Bayrağı sembolize eden Hilal ikinci ve sonuncu dörtlüklerde olmak üzere iki yerde geçer. İlk geçtiği yerde Hilâl kaşları çatık, öfkeli ve hüzünlü bir figüre benzetilir. Adeta al bayrak; cennet vatanın yabancı işgali karşısında şanına yakışan kahramanlığı gösteremeyen Türk millete öfkeli ve küskündür. Son dörtlükte ise artık Türk milleti kendisine yakışanı yapmış ve iman dolu yüreğini siper edip cennet vatanına yönelik o hayasızca akınları durdurmuş, kendisini yaşatan değerleri ile izmihlale duçar olmaktan kurtulmuş, al bayrağın şafaklarında alevler gibi dalgalanabileceği bir yurdu millete hediye etmiştir.

Hilal'deki bu hüznü ve umutsuzluk haline Balkan savaşlarında işgal edilen Edirne'nin durumu ve milletin milli mücadelenin ilk yıllarında kendisinden beklenen direnişi gösterememesinin yol açtığı anlaşılmaktadır. Bu yüzden o hazin günleri temsilen İstiklal Harbi Kartpostallarından Edirne adına basılan hatıra kartpostalına İstiklal Marşının bu ikinci kıtası işlenmiştir.⁵²

Akif burada "Hilâl" sözcüğünü mecazen İslamiyet anlamında da kullanmış olabilir. Arap harfli yazılışlarına baktığımızda "hilâl" kelimesi, "Allah" lafzının harflerini taşımaktadır. Buna

⁵¹ <https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=8&pID=57&key=batmayacakt%C4%B1r>

⁵² Bkz. Bu çalışma, EK-4.

göre hilâl Allah'ı, dolayısıyla İslamiyet'i temsil etmektedir, denebilir. Zaten Kurtuluş Savaşı da salîb (haç) ile hilâlin (İslamiyet) mücadelesi olarak değerlendirilmektedir.⁵³ Nitekim Akif **Çanakkale Şehitleri**'nde bunu "Sen ki, son ehl-i salîbin kırarak savletini,..." dizeleriyle açıkça ifade ederken, **Hakkın Sesleri**'nde de Hilal-Salib karşıtlığına/mücadelesine dikkat çeker:

Ezanlar sustu. . . Çanlar inletip durmakta âfâkı;/
Yazık: Şark'ın semâsından Hilal'in geçti işrâkı!
Zaman artık Salîb'in devr-i istilâsı, ilhâkı;/
Fakat yerlerde kalmış hakların ferdâ-yı ihkâkı;/
Ne doğmaz günmüş ey acizlerin kudretli Hallak'ı

Akif; "Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın/Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın" dizeleriyle zaferin yakın olduğunu, "Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;/ Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl" beytiyle de his kablelvuku neviden, istiklal mücadelesinin zaferle sonuçlandığını bildirmiştir. İstiklal Marşı'nda yeis halinin, sarsılmaz iman ve yiğitlik sonucu nasıl kesin bir zafere dönüştüğünün sanatkârane bir kurgusuna tanık olmaktadır. Zira Akif, Hakk'ın vadettiği parlak geleceğin yakın olduğuna vurgu yaptığı bu dizeleriyle Türk milletine en zor anında umut aşılamıştır. **Hakkın Sesleri**'nde de;

Âtîyi karanlık görerek azmi bırakmak...;/ Alçak bir ölüm varsa, emînim, budur ancak,
Ye's öyle batakıdır ki: Düşersen boğulursun;/ Ümmîde sarıl sımsıkı, seyret ne olursun!
dizeleriyle azmi bırakıp yeise düşmeyi bataklığa benzetmiş, yeis bataklığında ölenleri de alçak bir ölümle ölenlere eş değer görmüştür.

Hakkın Sesleri'ni yayımladığı 1913 yılında Balkan Savaşları'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun aleyhine sonuçlanmıştı. Bu mağlubiyetin toplumda yol açtığı umutsuzluk Akif'in şiirine de yansımıştır. Sonraki süreçte Çanakkale savaşı ve istiklal mücadelesi günlerinde elde edilen başarılar Akif'in yeniden ümitlenmesine sebep olmuştur. Nitekim Süleyman Nazif'e ithaf ettiği, 15 Nisan 1921'de Sebîlürreşâd'da yayımlanmış bir şiirinde der ki:

Garb'ın ebedî gayzı ederken seni me'yûs;/ İslâm'a göz açtırmayacak, dersen, o kâbûs;
Madâm ki Hakk'ın bize va'dettiği haktır;/ Şark'ın ezeli fecri yakındır, doğacaktır.⁵⁴

Tarih de aynen Akif'in öngördüğü biçimde yazılmıştır. Akif, eğer istiklal mücadelesine bütün ruhu ve bedeniyle tanıklık etmeseydi, Türk askerinin ve milletinin kahramanlığı kadar başkumandanın da feraset ve kabiliyetinden bu denli emin olmasaydı, böyle bir öngörüde bulunamaz, ölüm kalım mücadelesinin tam ortasında tarihe not düşen bir istiklal marşı yazamazdı.

3.2.3. İstiklal

Akif istiklal tabirini ikinci ve son kıtada olmak üzere iki yerde aynı cümle içerisinde kullanır: "Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin **istiklâl**"

Bayrak imgesinde olduğu gibi istiklal tabirinde de iki farklı durum söz konusudur. Akif, marşın ikinci dörtlüğünde istiklal vurgusu yaptıktan sonra devam eden dörtlüklerde Türk milletinin kahramanlıklardan bahsederek onları bağımsızlığına göz koyan saldırgan güçlere karşı direnmeye teşvik eder. Son kıtada ise adeta Türk milletinin yurdunu yabancı işgalinden kurtararak yeniden tam istiklale kavuşacağına olan inancını dile getirir, bu kutlu zaferinden dolayı Türk ordusunu tebrik eder.

"İstiklal" bağımsızlığı ve özgürlüğü ifade eder. "Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl" derken Akif, istiklalin esasen doğuştan kazanılan bir hak olduğunu ancak bu hakkı sadece

⁵³ Yücel, "İstiklal Marşı", 397.

⁵⁴ M. Akif Ersoy, "Süleyman Nazif'e", *Sebîlürreşâd*, 7 Şa'bân 1339/15 Nisan 1337 (15 Nisan 1921), c. 19, sy. 476, *Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi: Sebîlürreşâd Mecmuası 1908-1925*, Proje Yürütücüsü: M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Bağcılar Belediyesi 2020, c. 19, sy. 476, s. 75.

“Hakk”ı” bulan ve O’na tapan milletlerin koruyabileceğine işaret eder. Türk milletini esaret altına almak isteyen sömürgeci güçler, onun tarihini ve bu özelliğini göz ardı ettiklerinden diğer milletler üzerinde gerçekleştirdikleri emellerini Türk milleti üzerinde gerçekleştirmeye muvaffak olamamışlardır.

3.2.4. Hürriyet

Akif hürriyet kavramını marşın üçüncü ve onuncu kıtalarında bahis konusu eder. Üç yerde millet ve bayrağa atıfla “hür” kelimesini, bir yerde de “hürriyet” tabirini kullanır. Akif dördüncü kıtada "Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım" derken, milletini kasteder, milletini konuşur. Kısaca milletinin ezelden beri hür yaşadığını, hürriyetine düşkün bir millet olduğunu ve ona asla zincir vurulamayacağını dile getirir. Son kıtada da aynı vurguyu, “Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet” mısraıyla Türk milletinin bağımsızlık sembolü olan bayrak imgesi üzerinden yapar.

Akif İstiklal Marşı’nda milletinin hürriyetine olan düşkünlüğü, doğadan aldığı bazı teşbihlerle ifade ederken, bağımsız ulus devletlerin ve hürriyet düşüncesinin öne çıktığı bir dönemde Yahya Kemal de, **Açık Deniz** şiirinde Türk milletinin hür yaşama iradesini coşkun deniz sembolü ile anlatır.

Akif emperyalist Batılı güçlerin Türk milletindeki bu hürriyet fikrini baskıyla ve şiddetle yok edemeyeceğini, tersine hürriyet fikrini daha da güçlendireceğini **Süleymaniye Kürsüsünde** şiirinde de şöyle dile getirir:

Saniyorlar kafa kesmekle, beyin ezmekle;/ Fikr-i hürriyyet ölür. Hey gidi şaşkın hazele!

Daha kuvvetleniyor kanla sulanmış toprak;/ Ekilen gövdelerin hepsi yarın fişkıracak!

3.2.5. Şehitlik

Şehitlik esasen dinî bir kavram olmakla beraber Türk milleti için artık millî bir nitelik de kazandığından bu başlık altında değerlendirilmesi münasip görülmüştür.

Şehitliğe altıncı ve yedinci kıtalarda değinilmiştir. Müslüman Türk milleti gazaya çıkarken hep iki amacı hedefler; ya şehitlik ya gazilik. Bizlere Anadolu’yu yurt yapan Sultan Alparslan, Ertuğrul Gazi, Osman Gazi, Orhan Gazi; Murad’lar, Yıldırım’lar, Fâti’h’ler, Yavuz’lar, Kanunî’ler ve sayısız erler, bu uğurda ya gazî, ya şehit olmuşlardır. Bu iki hedef dün olduğu gibi bugün de Türk ordusunun ve Mehmetçiğin gücüne güç katan iki değerdir. Türk milleti, her insanda fitraten var olan ölüm korkusunu bu iki değere bağlılığıyla yenerek ebedileşir.

Anadolu’nun sıradan bir toprak parçası olmadığını, şüheda kanıyla sulanmış bir vatan toprağı olduğunu her fırsatta vurgulayan Akif’in milli mücadele yıllarında iki güzellikten biri olan şehitlik mertebesini hatırlatması, askerî maneviyatını yükseltmek bakımından yerinde bir hatırlatma olmuştur. Bu vatan, on binlerce şehit tarafından kazanılmış ve korunmuştur. İnsan ona bakarken toprağı değil, altında kefensiz yatan binlerce şehidi görmelidir. Burada vatan ile şehitler (şühedâ) arasındaki münasebete vurgu yapılmıştır.

Akif istiklal harbi hatıra kartpostallarından Aydın Hatırasına işlenen⁵⁵;

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?

Şühedâ fişkırarak, toprağı sıksan şühedâ!

dizeleriyle dile getirdiği Türk milletinin şehitlik arzusunu **Çanakkale Şehitleri**’nde de;

Şühedâ gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...;/ O, rükû olmasa, dünyâda eğilmez başlar,

Yaralanmış tertemiz alnından, uzanmış yatıyor;/ Bir hilâl uğruna yâ Rab, ne güneşler batıyor! dizeleriyle dile getirir. Türk askerî ancak Allah’a rükû ve secde için baş eğer. Değilse baş eğmez, mukaddesatını ve namusunu çiğnetmemek uğruna ancak baş verir. Eğer vatan, emperyalist güçlerin hayasızca saldırıları karşısında cansiperane savunulmaz ve bu konuda acizlik gösterilirse, bugün sıksan şüheda fişkırarak olan o topraklardan, yarın esnam

⁵⁵ Bkz. Bu çalışma, EK-7.

fişkiracaktır. Yani bugün dar-ı İslam olan vatan toprakları, yarın dar-i küfre dönecektir. Akif bu tehlikeyi Balkan Savaşları sırasında kaleme aldığı **Hakkın Sesleri**'nde şöyle dile getirir:

Yâ Râb, bu uğursuz gecenin yok mu sabâhı?;/ Mahşerde mi bîcârelerin, yoksa felâhı!

Nûr istiyoruz... Sen bize yangın veriyorsun!;/ "Yandık!" diyoruz... Boğmaya kan gönderiyorsun!

Esmezse eğer bir ezelî nefha, yakında;/ Yâ Rab, o cehennemle bu tûfan arasında,

Toprak kesilip, kum kesilip Âlem-i İslâm;/ Hep fişkiracak yerlerin altındaki esnâm!

Akif şanlı geçmişin torunlarının Balkan Savaşları sırasındaki şühedanın ruhunu incitircesine gösterdiği korkakça tavrını da eleştirir ve **Fatih Kürsüsünde** adlı şiirinde der ki:

Değil ki "dön!" diye binlerce yalvaran geride;/ Dikildi karşına ecdâdının mekâbiri de;

Yolumda durma kaçarken!" dedin, basıp geçtin!;/ İştmedin mi ne söylerdi muhterem

ceddin.

Akif, vatan toprağını savunmak yerine şühedanın mezarlarını çiğnemeyi yeğleyen yeni nesle kızır ve bu tavırlarıyla bütün şehitlerin ruhunu incittiğini belirtir.

İstiklal Marşı'nın onuncu ve son kıtası, marşta ortaya konulan duygu ve inançların adeta bir nevi tekrarı ve özetidir. Burada da milletin ölmeyeceği, ebedî olarak yaşayacağı inancı dile getirilmiştir.

Sonuç Yerine

Türk İstiklal Marşı'nda milletin hamurunu oluşturan, birlik ve beraberliğinin teminatı olan dinî ve millî değerler öne çıkarılmıştır. İstiklal mücadelesinden zaferle çıkan Türk milletinin ruh dünyasını imar eden temel değerler İstiklal Marşı'nın da temasını oluşturmuştur. Osmanlı Devletinden geriye kalan son vatan parçası üzerinde istiklal mücadelesi ancak bu değerlere bağlılıkla kazanılabılırdi. Tarih bunun şahididir. Milletin kolektif şuurunda bu vardır. Milletiyle aynı inanç ve duyguları paylaşan Akif ise bu şuurun sadece tercümanıdır. Maneviyatı millî birliğin, yeniden dirilişin ve mücadele ruhunun en besleyici unsuru olarak gören Akif, nitekim **Hakkın Seslerinde** der ki;

Fakat ahlâkın izmihlâlî en müthiş bir izmihlâl;/ Ne millet kurtulur, zîrâ ne milliyet, ne istiklâl.

Oyuncak sanmayın! Ahlâk-i millî, rûh-i millîdir;/ Onun iflâsı en korkunç ölümdür: Mevt-i küllîdir.

Osmanlı Devletinin en çalkantılı ve sancılı yıllarına tanıklık eden, ortaçağ skolastizm ve mistisizminin iyice yıprattığı Osmanlı çınarının kavmiyetçilik ideolojileri ve ulus devlet fikirleriyle de içten içe iyice çürüdüğünün farkında olan Akif, millet-i merhume için can suyu vazifesi gören Çanakkale ruhunu milletin yüreğinde canlı tutabilmek ve;

Girmeden tefrika bir millete düşman giremez;/ Toplu vurdukça yürekler onu top sindiremez!

dizeleriyle ifade ettiği bu ruhun en büyük gıdası olan "Millî Birlik" mefkûresini gönüllere yerleştirmek için lazım olan bütün değerleri İstiklal Marşı'na işlemiştir.

İstiklâl Marşı, mürekkebi kan olan bir eserdir. Döneme ait bütün vesikalar apaçık olarak göstermektedir ki İstiklal savaşının kazanılmasında Türk milletindeki "istiklâl" fikri kadar dinin de büyük rolü olmuştur. Bu tarihî bir hakikattir; inkâr edilemez. O nedendir ki İstiklal Marşı'nda Türk milletini güçlü kılan dinî ve millî değerler dengeli bir şekilde yerleştirilmiştir. Bayrak, hilal, yıldız, hak, hürriyet, istiklal, yurt, millet, ırk, vatan, kahramanlık gibi milli kavramlarla; Hak, Hüda, iman, şehadet, helal, cennet, ezan, mabed, vecd gibi dini kavramlar birbiriyle uyumlu kullanılmıştır.

İstiklal Marşı'nın bütününe bakıldığında temelde izmihlâl (yok oluş) ve istiklal (bağımsızlık) karşıtlığı dikkati çekmektedir. Nitekim Mecliste marşı en ön sırada ve ayakta

alkışlayarak dinlemiş olan Gazi Mustafa Kemal Paşa da marşın kabulünden sonra, İstiklâl Marşı'nın önemini; "... İstiklâl Marşı'nda davamızı anlatması bakımından büyük manası olan mısralar vardır. En beğendiğim yeri şu mısralardır: **'Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet, hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.'** Benim bu milletten asla unutmamasını istediğim mısralar işte bunlardır... Bu demektir ki efendiler Türk'ün hürriyetine dokunulamaz!" sözleriyle ifade etmiştir.⁵⁶

Akif bu iki zıt kavramı, Safahat'taki şiirlerinde de yer yer bir arada kullanmıştır: Azıcık bilmek için kadrini istiklalin;/ Bakınız çehre-i meş'ûmuna izmihlâlin.⁵⁷

***

Mefâhir kaynasın gitsin de, vicdanlar kesilsin lâl...;/ Bu izmihlâl-i ahlâkî yürürken, durmaz istiklâl!⁵⁸

İstiklal Marşı'nın "Millî Marş" olarak kabul edildiği günlere tanıklık edenlerden Eşref Edib der ki:

«Meb'usların alkışlarından meclisin tavanları sarsılıyordu. Ruhları o kadar heyecan kaplamıştı ki, bütün Meclis yekpare bir kalp halinde dalgalanıyordu. Üstad ise mahcubiyetinden, başını kollarının arasına sokmuş, sıranın üstüne yumulmuştu. Meclisin o günkü heyecanı fevkalâde idi. Mebusların hissiyatı çuşu huruşa gelmişti. Herkes imanının yükseldiğini görüyordu... Millet hürriyet ve istiklâl yıldızının dünyalar durdukça parlayacağına bütün gönüller imanla dolmuştu. Vecd içinde titreyen bütün kalpler bir kalp olarak, bütün sesler bir ses olarak bağıyordu: Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;/ Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin İSTİKLÂL. O gün fezalar yalnız bu sesle dolmuştu.»⁵⁹

İstiklâl Marşı Millî Marş olduğu için değil her açıdan; dil, sanat ve muhtevası yönüyle gerçek bir şaheserdir. Bu yüzdendir ki mısralarının her biri birer atasözü değerinde vecize niteliğindedir.

İstiklâl Marşı sadece yazıldığı devre ümit ve iman aşıl原因 bir eser değildir. O, aynı zamanda, taşıdığı ve dile getirdiği yüce değerler vasıtasıyla bütün gelecek nesillerin millî ruhunu besleyip geliştirebilecek ulvî bir rehber niteliğindedir.

Millî mücadele zaferle sonuçlanmış, yurdun her yanında zafer şarkıları söylenmektedir. Vatanın her köşesinde şanlı Türk bayrağı, nazlı hilâli tekrar dalgalanmaktadır. Bursa, Kütahya, Sakarya düşman işgalinden kurtarılmış; Yunanlılar İzmir'den denize dökülmüş; İstanbul'daki müstevlîler Türk bayrağını selamlayarak geldikleri gibi gitmişlerdir. Akif, daha doğrusu, millet in şuuru, alt şuuru, bedeni, benliği, ruhu, hep birden tekrar hilâle dönerek İstiklâl Marşı'mızı şöyle noktalamıştır:⁶⁰

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl.
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;

⁵⁶ Bkz. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/istiklal-marsinin-yazilisi-ve-kabulu/> (erişim: 23.05.2022). krş. Düzdağ, *İstiklâl Şairi Mehmed Akif*, 41; M. Ertuğrul Düzdağ, *Mehmed Akif Ersoy-Safahat*, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2015, 18; .

⁵⁷ <https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=7&pID=53&key=Az%C4%B1c%C4%B1k%20bilmek> (Erişim: 1.11.2021)

⁵⁸ <https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=12&pID=81&key=izmihl%C3%A2l> (Erişim: 1.11.2021)

⁵⁹ Geniş bilgi için bkz. Osman Nuri Ekiz, *Mehmet Akif Ersoy*, İstanbul: Toker Yayınları, 1985, 83-92.

⁶⁰ Prof. Dr. Ayhan Songar, *Türk Edebiyatı*, Mart 1983, s. 12.

Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl

İstiklâl Marşı, İstiklâl Savaşı sırasındaki duygu ve heyecanlarını dile getiren bir iman ve ümit şiiridir. En karanlık ve ıstıraplı günlerde ruhlara kuvvet vermiştir. İlhamını halktan alan, halkın duygu, heyecan, arzu ve ümitlerini terennüm eden bir abidedir. O kadar ki Akif: "Bu benim değil, milletimindir." diyerek Safahat'ına dahi almamıştır.

İstiklal Marşı'nda dil ve şekil bakımından ise kuvvet, güven duygusu, sağlamlık ve sadelik hâkimdir.

Kaynakça

Arabacı, Caner, "Vatan Müdafaasında Bir Model Hayat: Millî Mücadelede Akif", *Mehmet Akif Ersoy'a Saygı*, ed. Mehmet Bayyigit, Balıkesir, 2022, ss. 117-187.

Banarlı, Nihad Sami. "İstiklâl Marşının Mânâsı", *Hürriyet Gazetesi*, 28.01.1950.

Bayraktar, Duhter. *Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı*. İstanbul: Servet Yayın-Dağıtım, (1987).

Bayyigit, Mehmet, "Mehmet Âkif Kuvâ-yı Milliye Şehri Balıkesir'de", *Mehmet Âkif Ersoy'a Saygı*, ed. Mehmet Bayyigit, Balıkesir, 2022, ss. 189-214.

Beyatlı, Yahya Kemal. *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları, (2017).

Bilgin, Azmi. "İstiklal Marşı ve Üzerine Yapılan Çalışmalar", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. (XXXVII/ 2007, 23-37).

Buğra, Tarık. *Düşman Kazanmak Sanatı: Dil ve Edebiyat Üzerine Yazılar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, (1979).

Cantay, Hasan Basri. *Âkifname (Mehmed Âkif)*. İstanbul: Ahmed Said Matbaası, (1966).

Çağbayır, Yaşar. *İstiklâl Marşı'nın Tahlili*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (Mayıs 2015).

Doğan, D. Mehmet. *Camideki Şair Mehmed Akif*. Ankara: Yazar Yayınları, (Ocak 2009).

Düzdağ, M. Ertuğrul. "Mehmed Âkif'le Konuşmalar", *İstiklâl Şâirimiz Mehmet Âkif*. Haz. Mustafa İsmet Uzun. İstanbul: Bağcılar Belediyesi, (2011).

Düzdağ, M. Ertuğrul. *İstiklâl Şairi Mehmed Âkif*. İstanbul: Gonca Yayınevi, (2021).

Düzdağ, M. Ertuğrul. *Mehmed Âkif Ersoy-Safahat*. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları, (2015).

Edib, Eşref. "İstiklal Marşı Değişir mi?", *Yeni Sabah Gazetesi*. (10 Haziran 1940).

Edip, Eşref. *Mehmet Âkif Hayatı - Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları*. İstanbul: Asar-ı İlmiyye Kütüphanesi Neşriyatı, (1938).

Edip, Eşref. *Mehmet Âkif Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*. Sebülürreşad Neşriyatı, (1962,162-165).

Ekiz, Osman Nuri. *Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: Toker Yayınları, (1985).

Ersoy, M. Akif. "Cenk Şarkısı", *Sebülürreşâd*. (17 Ekim 1912/7 Zilka'de 1330/4 Teşrînievvel 1328, 9/215); *Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi: Sebülürreşâd Mecmuası 1908-1925*. Proje Yürütücüsü: M. Ertuğrul Düzdağ. İstanbul: Bağcılar Belediyesi, (2017).

Ersoy, M. Akif. "Süleyman Nazif'e", *Sebülürreşâd*. (7 Şa'bân 1339/15 Nisan 1337: 15 Nisan 1921, 19/476), *Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi: Sebülürreşâd Mecmuası 1908-1925*, Proje Yürütücüsü: M. Ertuğrul Düzdağ. İstanbul: Bağcılar Belediyesi (2020, 19/476).

Ersoy, M. Akif, "Kahraman Ordumuza", *Sebülürreşâd*. (09 Cemaziyelâhir 1339/17 Şubat 1337: 17 Şubat 1925, 18/468), *Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi: Sebülürreşâd Mecmuası 1908-1925*, Proje Yürütücüsü: M. Ertuğrul Düzdağ. İstanbul: Bağcılar Belediyesi (2020).

Ersoy, M. Akif. “Nasrullah Kürsüsünde”, *Sebîlürreşâd*. (15 Rebîulevvel 1339/25 Teşrînisânî 1336, 18/464), *Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi: Sebîlürreşâd Mecmuası 1908-1925*. Proje Yürütücüsü: M. Ertuğrul Düzdağ. İstanbul: Bağcılar Belediyesi (2020).

Ersoy, M. Akif. *Safahat*. nşr. M. Ertuğrul Düzdağ. İstanbul: Bağcılar Belediyesi, (2014).

Güç, Ahmet. “Mâbed”, *DİA*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (2003, XXVII/ 276-280).

Hancıoğlu, İhsan. *Ehli Sünnet*. (III/ 73, 1 Aralık 1949).

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/istiklal-marsinin-yazilisi-ve-kabulu/> (erişim: 23.05.2022).

<https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=12&pID=81&key=izmihl%C3%A2l> (Erişim: 1.11.2021)

<https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=13&pID=127> (Erişim: 30.10.2021)

<https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=7&pID=53&key=Az%C4%B1c%C4%B1k%20bilmek> (Erişim: 1.11.2021)

<https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=7&pID=53&key=zebun>, (Erişim: 30.10.2021)

<https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=8&pID=54&key=cel%C3%A2linle> (Erişim: 30.10.2021)

<https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=8&pID=57&key=batmayacakt%C4%B1r>

İstiklal Şairimiz Mehmet Akif. Haz. Mustafa İsmet Uzun. İstanbul: Bağcılar Belediyesi, (2011).

İz, Mahir. *Yılların İzi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, (Nisan 2000).

Kabaklı, Ahmet. *Sohbetler - II Mehmed Âkif, Yahyâ Kemâl, Necip Fazıl Kısakürek*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, (1992).

Kaplan, Mehmet. *Edebiyatımız'ın İçinden*. İstanbul: Dergah Yayınları, (1978).

Koçu, Reşat Ekrem. *Tarihimizde Garip Vakalar*. İstanbul: Varlık Yayınevi, (Kasım 1971).

Songar, Ayhan. *Türk Edebiyatı*. (yy: Mart 1983).

Şahin, Sinan. “Millî Mücadele Döneminde Mehmet Akif Ersoy'un Kastamonu Vaazı Üzerine Bir İnceleme”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (19/2, Aralık 2017, 311-338).

Ünüvar, İhsan. *Büyük Doğu*. (I/53, 1 Kasım 1946).

Yavuz, Yusuf Şevki. “Arş”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (III/406-409, 1991).

Yazman, Aslan Tufan. *Atatürk'le Beraber*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, (1969).

Yetiş, Kazım. *Dönemler-Problemler-Şahsiyetler Aynasında Türk Edebiyatı-II/1*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, (2013).

Yücebaş, Hilmi. *Bütün Cepheleriyle Mehmet Akif*. İstanbul: Dizerkonca Matbaası, (1958).

Yücel, Halil İbrahim. “İstiklal Marşı'nın İzini Safahat'ta Sürmek”, *Söylem Filoloji Dergisi*. (2021, 6(2): 391-408).

İSTİKLAL HARBİ HATIRA KARTPOSTALLARI⁶¹

İzmir'in kurtuluşu dolayısıyla çıkarılan hâtıra kartında İstiklâl Marşı'nın sekizinci kıtası

EK-1: İstiklal Harbi Kartpostalları-İzmir Hatırası

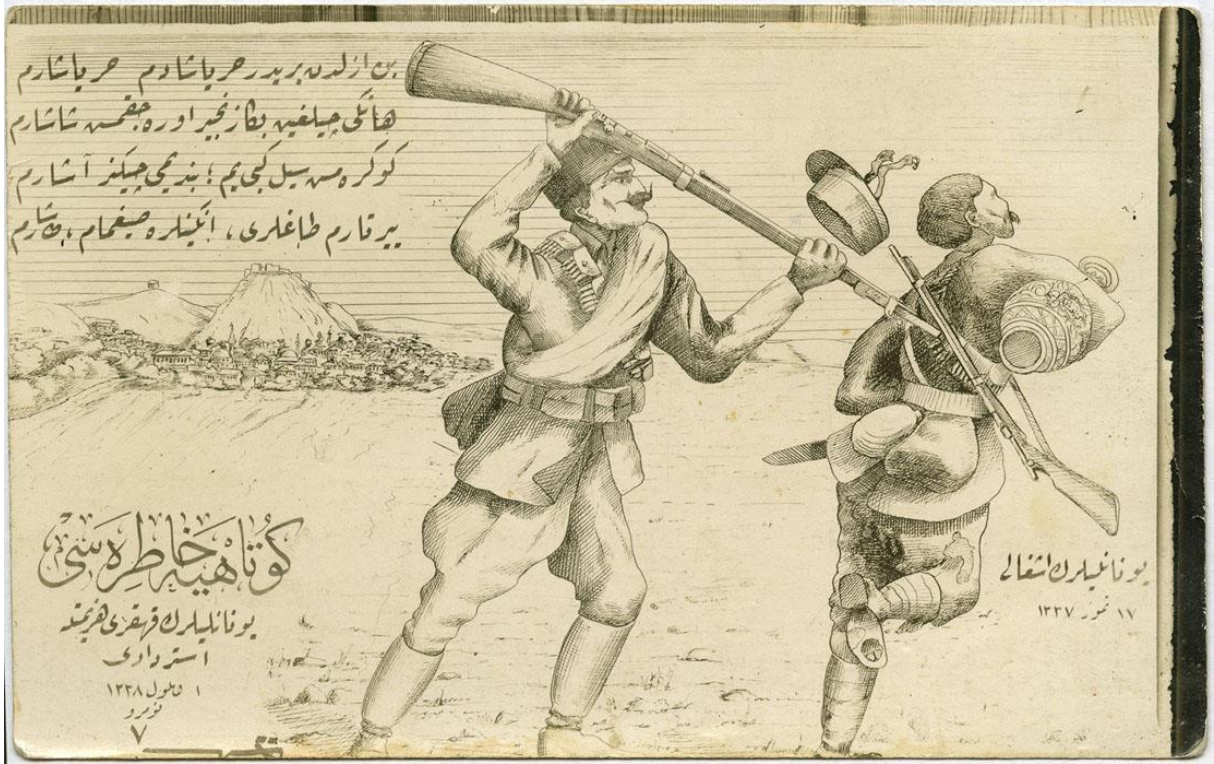
Bursa'nın kurtuluşu dolayısıyla çıkarılan hâtıra kartpostallarında İstiklâl Marşı'ndan beyitler

⁶¹ Bu kartpostallar İstiklal Marşı Derneğinin sitesinden temin edilmiştir. Bkz. <http://www.istiklalmarsiderneği.org.tr/>

EK-2: İstiklal Harbi Kartpostalları-Bursa Hatırası

EK-3: İstiklâl Harbi Kartpostalları-Kütahya Hatırası

EK-4: İstiklâl Harbi Kartpostalları-Edirne Hatırası

EK-5: İstiklâl Harbi Kartpostalları-Eskişehir Hatırası

EK-6: İstiklâl Harbi Kartpostalları-İstanbul Hatırası

EK-7: İstiklal Harbi Kartpostalları-Aydın Hatırası

EK-8: İtiklal Hatbi Kartpostalları-Uşak Hatırası

Extended Abstract

The National Anthem (İstiklâl Marşı) was written by Mehmet Akif Ersoy, one of the most famous poets of the time and accepted as a national anthem in 1921, before the War of Independence was won and the Turkish Republic was declared as a new independent state. Mehmet Akif participated in the War of Independence with all his soul and self. So he became the most realistic translator of that difficult times and those who were fighting for independence on the front, sharing the same feelings and beliefs with them.

When the idea of composing a national anthem that would increase the national and spiritual power of the soldiers, an official letter was sent to the provinces on September 18, 1920, stating that "A competition has been opened for writing of a national anthem explaining the spirit of the national struggle in Anatolia, the Turks' love of independence and that the Turkish State would live forever." So Mehmet Akif succeeded in writing the National Anthem with a style and content that will achieve the aim of the official letter in question.

In the National Anthem, Akif mainly expressed the feelings and beliefs of the Turkish nation during the years of the independence struggle. When it was read by Deputy Education Minister Hamdullah Subhi Bey in the Grand National Assembly, it was interrupted constantly by applause. Finally, on 12 March 1337 (1921), the memorandums given in the Assembly were put on the ballot and accepted as the "National Anthem", and then all the deputies once again stood up and listened to the Anthem with great ecstasy and excitement.

After the Balkan Wars and the First World War, the Independence War was a life-and-death struggle of our Great Nation to repel the despicable attacks of the imperialist Western powers, wanted to invade the last homeland left from Ottoman Empire and make it a colony for them. In such moments of destiny, nations realize the values that keep them alive such as religion, faith, homeland, nation, flag, freedom and independence, the importance of which cannot be comprehended in the years of peace and tranquillity. Turkish nation felt how vital these values were in their struggle for life and death, and risked death for these values. So the striking side of our "National Anthem" is that its author Akif with a deep culture and sincerely puts into verses the common values and sufferings of his nation during the independence struggle.

Akif started the National Anthem by calling out to his nation saying "Do not be afraid...". Then continued calling "the red flag" and said: "It belongs to my nation". By the concept of nation, he refers to the Anatolian Muslim communities that have come together around the same idea and common values. Therefore, he will handle throughout the National Anthem the common values that hold his nation together during the Independence Struggle.

The most common religious and national concepts in the National Anthem are; "Religion", "Allah/Right", "Faith", "Homeland", "Nation", "Flag", "Liberty" and "Independence". These are the basic elements and values that make up the essence of the nation that founded the new Turkey. So the Turkish National Anthem is, in Tarık Buğra's words, "the greatest of all anthems; it is immortal... Because it is the anthem created by the greatest event in the history of nations."

At the other hand, in the National Anthem, Mehmet Akif, put forth in an artistic style the excitement of the Turkish nation and the values that they fought for during the War of Independence. Therefore, the National Anthem is a "historical document" that reflects the suffering and spirituality of the Turkish nation during the years of the national struggle.

The National Anthem written by blood. All the documents of the period clearly show that the religion played a major role in the victory, as much as the idea of "independence" in our nation. This is a historical truth; it cannot be denied. Therefore, the religious and national values

that make our nation strong were placed in a balanced way in the National Anthem. National concepts such as flag, crescent, star, right, freedom, independence, homeland, nation and heroism were used in harmony with religious concepts such as Allah, faith, religion, martyrdom, heaven, prayer....

When we look at the whole of the National Anthem, the opposite concepts of izmihlâl (extinction) and İstiklal (independence) attract attention. As the verses of the last stanza:

The freedom is the right of my flag that lived free forever;

The independence is the right of my people who only worship Allah!

Were the Mustafa Kamal Atatürk's favourite, where a strong emphasis was placed on freedom and independence.